

BÁR SOSE...

*Bár sose hagytam volna el az ösvényt Felébredtem — és rabbilincs van rajtam;
Mely a Szabadság felé vezetett; Köröttem fojtogató börtönlég —
Bár a hiúság széles országútja És te, Szabadság elfordultál tőlem
Sose csábított volna engemet... S vágyam most egyre lázasabban ég.*

*Mámorból ébredtem fel: megkötötte
Lelkemnek röptét tompa kábulat, —
Hiába mondok átkot a cserére
Mellyel, Szabadság! eljátszottalak!*

(1854. május 8.)

RAB MADÁR.

*A messze kéklő magasságba fel, S óhajom megrepezti szívemet,
Fogoly madár, hiába vágyok; De feltöri börtönöm zárját;
Kígúnnyolják égő honvágymat Oh mondhatatlan édes boldogság:
A hideg gonosz börtönrácsok. Szétbontani a szellem szárnyát!*

H A R Á M K Ö S Z Ö N T...

*Ha rámköszönt az első S az arany holdsugártól
Reggeli napsugár, Nem kérek egyebet,
Azt kérдем tőle: téged Csak hogy sügjon helyettem
Hogy megcsókolt-e már? Neked sok kedveset.*

(Possenhofen, 1853.)

GRÓF KLEBELSBERG KUNÓ EMLÉKÜNNEP
SZEGEDEN.

Szeged város közönsége gyönyörű bensőséges hálaunnep keretében áldozott Klebelsberg Kunó gróf emlékének. Az ünnepség középpontja síremlékének leleplezése volt. — Kertész Róbert és Ohmann építészek alkotása, — amely a fogadalmi templom falában elhelyezve, szarkofágon fekvő ábrázolja a törhetetlen hit és akaraterő, az örökké nyugtalan alkotó szellem nagy magyar miniszterét. József királyi herceg nagyszabású, lelkes ünnepi beszédben rajzolta meg nemes alakját, amely halála után csak mindig nagyobbra nő előttünk. Ma mindig tisztábban és meggyőzőbben bontakozik ki az az egész életét átható, hatalmas szellemi erő, ami kiemelte őt, az embert, az elmúlás tragikus örvényéből. Az alkotás a halhatatlanság megjelenése a halandóban. Van-e síremlék, vannak e szavak, amelyek méltóbban hirdelhetnék Klebelsberg nagyságát, mint azok az élő, folyton fejlődő, hatásukban messze a jövőbe mutató alkotások, amelyeket Ő hívott életre?

Klebelsberg Kunó a trianoni Magyarország kultúrájának tudatos és tervszerű irányításával a legpálságosabb időkben vezette ki nemzetét a lemondó kis-

hitőség és az elkeseredés, a céltalanság közepette hányódó kultúrpeesszimizmus sötétségéből. «A tudás erejév eldöngeltük a trianoni börtön ajtaját és a szellem szavával hirdetjük a világ nemzetének a magyar igazságot.» Merész és bátor szavak voltak ezek akkor, midőn a magyarság szellemi eszményei, a nyugat-európai szellemi eszmények, Trianon után a legtöbbet veszítettek ihlető erejükből, midőn a nagy gazdasági összeomlás elsősorban a művelődési intézményeket tüntette fel luxusnak egy koldus-szegény nemzet számára. De Klebelsberg világosan látta, hogy ez az elfordulás veszte volna a magyarságnak, mert lenni és művelődni vagy nem művelődni és nem lenni nála egyet jelent. Ki gondol ma arra, hogy micsoda hit és vasakarát kellett ahhoz, hogy Klebelsberg éppen a legnagyobb elesettség idején létesített például olyan intézményeket, mint a külföldi kollegiumok, amelyek hivatva voltak legszorosabbra fogni Magyarország és Nyugateurópa szellemisége között meglazuló köteleket. Akkor csak támadásokat kapott érte és ma, mikor minden téren kezdenek előtérbe nyomulni Klebelsberg szellemi katonái, mikor ennek a külföldet járt és tanult magyar tudós és művész generációnak munkássága már forralja, pezsdíti a magyar szellemi élet ernyedő energiáit, akkor Ő már halott, művének elismertetését meg nem érthette. Klebelsberg valóban nem a jelennek, nem az ideiglenes sikerekért dolgozott. Ő — ahogy ezt József királyi herceg mondta beszédében — «Nagymagyarországból lépett át a Csonkaország keserves világába, ez utóbbit csak átmeneti szerencsétlenségnek tartotta, melyből lesz majd visszatérés az ezer éves múlt boldogabb folytatásába.» A jövőnek dolgozni, ehhez kell valóban a legnagyobb erő. A hivatottak ereje ez, akik kitartanak olyan eszmények mellett, amelyekért az életben szenvedés, meg nem értettség jár, mert élteti őket a hit, hogy ezek az eszmények nagyok és maradandók, nem egy emberi élet véges tartamára szólnak. Annak az 5000 népiskolának, amivel Klebelsberg tíz év alatt telesztorta az elhanyagolt Alföldet — csak a jövőben fog mutatkozni nagy népművelő hatása. A vidéki egyetemek klinikáin az idő folyamán hatalmas tömegekre fog emelkedni azok száma, akik itt gyógyulást találtak, s ezzel együtt lendül előre a népjólét, a népegészség ügye. A decentralizáció eszméje mindig nagyobb szellemi fejlődésre és erőfeszítésre sarkallja a vidéki városokat. Milyen öröme telt volna Klebelsbergnek azokban a nagyszerű teljesítményekben, amiket ezen a téren halála óta is felmutathatnak! A tudós kutató intézeteknek világviszonylatban is mindig bővül, gazdagodik a mondanivalója. Nem hiába tartotta Klebelsberg a nemzet ellen való legnagyobb bűnnek a kishitűséget. Ha ennek szellemében járt volna el, beteljesedett volna rajtunk is szavainak igazsága: «A végzet nyakunkra tette ólomkezeit és ha sírva roskadozunk, nyom kérlelhetetlenül lejebb és lejebb! Ilyen helyzetben csak az kerekedik felül, aki óriási erőfeszítésekkel szembeszáll a végzettel!»

Igen, Klebelsberg Kunónak megadatott az az erő, hogy egy egész nemzet végzetével szálljon szembe, s mindazok, akik érezték az ő mindenre figyelő, minden igazi értéket felfedő, terveibe beillesztő, bátorító, sugalmazó erejét, az Ő nyomdokain járva hisznek az egyéni lét nyomorúságai felett álló szellem erejében s dolgoznak a szebb magyar jövőért, a kultúrának az anyagot is mozgó, nemzetépítő hatalmáért.